ACADEMIA ROMÂNĂ
MEMORIILE SECŢIUNII ISTORICE
SERIA III. TOMUL XVIII. MEM. 13.

SCULPTURA ÎN LEMN ROMÂNEASCĂ

DE

NICOLAE IORGA
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

MONITORUL OFICIAL
ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ

DEPOZITUL GENERAL
CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-DUL ACADEMIEI 3—5

BUCUREŞTI
1937

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

SERIA III

	Lei
TOMUL I, (1922—23):	100.—
TOMUL II, (1923—24):	130.—
TOMUL III, (1924—26):	840.—
TOMUL IV, (1924):	160.—
TOMUL V, (1925—26):	160.—
TOMUL VI, (1926—27):	300.—
TOMUL VII, (1927):	300.—
TOMUL VIII, (1927—28):	320.—
TOMUL IX, (1928—29):	200.—
TOMUL X, (1929):	400.—
TOMUL XI, (1930):	340.—
TOMUL XII, (1931—32):	300.—
TOMUL XIII, (1932):	300.—
N. IORGA. Un cugetător politic moldovean dela jumătatea secolului al XIX-lea: Ștefan Scarlat Dăscălescu	45.—
N. IORGA. Doamna Elina a Țării-Românești ca patroană literară	10.—
I. I. NISTOR. Bisericile și școala greco-română din Viena	45.—
N. IORGA. Ceva din legăturile domniilor românești cu Ierusalimul	20.—
N. IORGA. Două scrisori ale lui Atanase Anghel	10.—
N. IORGA. Domnitorii români Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Const. Brâncoveanu în legătură cu Patriarhii Alexandriei	5.—
N. IORGA. Radu Cantacuzino	10.—
N. IORGA. Donațiile românești pentru Megaspileon și Vlah-Sarai	5.—
N. IORGA. B. P. Hasdeu ca istoric	5.—
N. IORGA. In jurul pomenirii lui Alexandru cel Bun	10.—
I. I. NISTOR. Contribuții la relațiunile dintre Moldova și Ucraina	30.—
ION I. NISTOR. Din corespondența lui Todleben dela Plevna	40.—
ALEX. LAPEDATU. Campania polonă în Moldova la 1686	25.—
N. IORGA. Un pedagog «moldovean» pe la 1800	5.—
N. IORGA. Câteva observații asupra celui mai vechiu tezaur cultural românesc	5.—
N. IORGA. Legăturile românești cu Muntele Sinai	5.—
I. LUPAȘ. Inceputul domniei lui Matei Basarab și relațiunile lui cu Transilvania	15.—
I. C. FILITTI. Oameni dependenți și cultivatori liberi în Principatele Române în sec. XV—XVII	15.—
TOMUL XIV, (1933):	300.—
N. IORGA. Opinia publică germană și România lui Carol I, înainte și după războiul de independență	20.—
G-ral R. ROSETTI. Făptuirea războiului dela moartea lui Ștefan cel Mare la acea a lui Matei Basarab. V. Strategia	70.—
N. IORGA. Din vieața socială a Brăilei subt Turci	10.—
N. IORGA. Un observator englez asupra Românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu	20.—
N. IORGA. Un om de severă muncă și aprigă autoritate: D. A. Sturdza	5.—

SCULPTURA ÎN LEMN ROMÂNEASCĂ

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

Şedinţa dela 13 Noemvrie 1936

S'a vorbit aici acum o săptămână de vechea sculptură a noastră şi s'au prezentat descrieri şi proiecţiuni fără un text în sprijin, deşi trebue să fi fost vorba de acele descoperiri care singure, după tradiţie, fac necesară o comunicaţie la Academia noastră.

Cum, din rezumatul ce s'a publicat în ziare se vede că n'au fost înţelese ideile pe care, într'o expunere sintetică, întovărăşind numeroase planşe, din care cred că nu lipseşte nimic esenţial, le-am prezentat, ca preşedinte al Comisiunii Monumentelor Istorice, în al doilea volum din cartea mea *Les Arts Mineurs en Roumanie*, la care e să se adauge capitole despre bani, peceţi şi ornamentul tipografic, cred că fac bine lămurindu-le înaintea d-voastră.

Sculptura românească are un întreit caracter istoric — şi numai prin recursul la istoria bine ştiută şi înţeleasă ea se poate lumina.

Intâiu avem a face, nu cu împrumutul dela o artă populară aşa de bogată în acest domeniu, care nu e încă pe deplin cercetat, cu toată lucrarea aşa de meritorie a ardeleanului Dimitrie Comşa şi aceea a unui German din vremea războiului, Haberlandt, ci cu lucrări făcute, nu de meşteri de-ai noştri, ci de străini cari au adus la noi moda şi tehnica lor de acasă.

Acesta e cazul cu cele mai vechi uși de biserică, în Țara-Românească, astăzi la Muzeul de artă bisericească din București.

Se poate vorbi nesfârșit de mult despre fiecare din piesele care alcătuesc un tezaur încă necomplet explorat, dar orice descriere, așa cum le obișnuește o arheologie cu practice adesea prea îmbielșugat verbale, trebue să se desfacă pe aceste linii generale, care reiese pentru mine dintr'o experiență de cercetător pe care am început-o de acum aproape patruzeci de ani. Am voit să vă spun acestea pentru ca lucrările noastre să meargă totdeauna înainte, fără reveniri inutile, aducând înaintea membrilor secțiunilor noastre reunite numai ceea ce în adevăr s'a adaus la cunoștințile de până acum.

In ce privește ilustrația acestor cercetări, fotografia, oricât de amănunțită și de îngrijită, nu îngădue cunoașterea tuturor elementelor care se îngrămădesc, se încalcă și se cufundă. E mult preferabil desemnul. Cândva însărcinasem pe un elev talentat, Haret, care e acum student la București, să facă unele desemnuri, și a îndeplinit bine sarcina ce i-am dat-o. Vă aduc, pentru a fi reprodusă, o probă din aceste desemne care ar trebui făcute cu miile, tipărindu-se cât se poate mai multe.

Ar trebui să se întreprindă astfel de anchete de elevii Academiei de Frumoase Arte, făcând din aducerea unei recolte personale o condiție pentru căpătarea diplomei. E de ajuns, de sigur, să se suggereze această idee rectorului Academiei, arhitectul creator în domeniul unei arhitecturi pe bază de trecut, care e colegul nostru Petre Antonescu.

Relațiile noastre cu Athosul, care a dat Țării-Românești, îngrijorate de atitudinea despotică a Patriarhatului ecumenic, căruia i se supusese de curând, pe Mitropolitul lui Vladislav-Vodă și a urmașilor până la Mircea, au adus *o comunitate de artă cu Muntele Sfânt asupra căreia nu s'a atras atenția îndeajuns.*

Dela o vreme, dela un capăt al Peninsulei Balcanice, ba al Sud-Estului european, la altul a fost aceeași corporație de meșteri, poate călugări — Athoniții având până astăzi mari

meșteri săpători, de o migală admirabilă —, cari au mers din țară în țară. Când Bulgarii, ca d. Protici, au tipărit catapitesme dela ei, ca pentru atât de interesantul orășel arhaic, tip de « ville morte », Arvanitochori, vechiul Arbănași ai noștri, am recunoscut îndată aceeași factură ca la noi, ceea ce presupune, dacă nu totdeauna același meșter, măcar aceeași școală. O călătorie în Grecia m'a pus în fața aceleiași arte, mai ales în ce privește catapitesmele. Veneția a avut-o în San-Giorgio dei Greci. In sfârșit, cu prilejul Congresului de studii bizantine dela Roma, am văzut în noua colecție, așa de bogată, a Muzeului Vaticanului, o catapeteasmă cumpărată în Atena al cării caracter, ceva mai vechiu însă, corespunde întru toate cu cel pe care-l cunoaștem.

Deosebirile sunt mici, stând mai ales în calitatea lucrului, care varia și după plată. Dacă în Muntenia se așează între flori, frunze, cerbi și stema țării — ca în frontispiciile vechilor tipărituri din secolul al XVI-lea —, nu trebue să se caute o datare după vegetalele înfățișate, căci se puteau presenta de acelea care nu se cultivau în țara însăși a ctitorului.

Ușa dela Cotmana arată în ornamentele sale care corespund celor din Serbia acelui secol al XIV-lea proveniența ei suddunăreană.

Prin toate însușirile ei, cea dela Snagov, cu scenele sacre tratate în spirit occidental în elegante rotunziri italiene, arată copierea practicelor obișnuite în Dalmația de stăpânire venețiană.

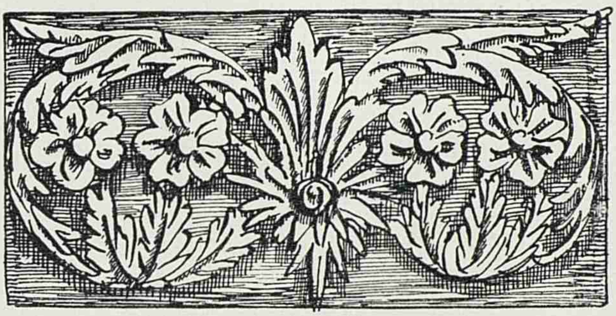
Apoi, un timp, și până foarte târziu, dincolo de sfârșitul secolului al XVI-lea, la Munteni nu ni s'a păstrat nimic. Nu știm astfel cum au fost ușile dela Dealu ori dela Biserica Episcopală din Argeș, cele dela Radu-Vodă și dela Mihai-Vodă din București. Moda catapitesmelor de lemn nu se introdusese încă în principatul din Sud. In epoca bizantină cea mai veche altarul era despărțit, cum arată numele, *καταπέτασμα* (dela *πετάννυμι*) — numai prin scumpe perdele. Iar obiceiul separației printr'un părete în care erau săpate adânciturile pentru rândurile de icoane rituale s'a păstrat la Munteni și până în secolul al XVIII-lea târziu (de exemplu biserica mănăstirii dela Vălenii-de-Munte).

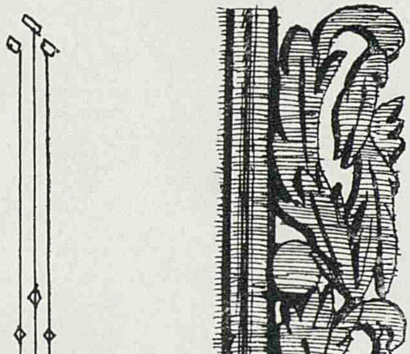
Moldova n'a avut la îndemână modelele străine. Ea a lucrat dela început după izvoade populare. Bisericile din Bucovina au păstrat până astăzi ceva din jețurile, din fruntariile deasupra trecerii din pronaos în naos, poate și din câte o catapiteasmă. Neuitatul nostru coleg G. Balș, în admirabilele sale inventare ale întregii bogății din aceste lăcașuri moldovenești, a cules tot ce se mai află din această bogăție de artă. Și, fără a lua ceva dela vecinii din Sud, porniți un timp, în alte direcții, Moldova a continuat pe această cale până la jețurile, sfeșnicele, catapitesmele din secolul al XVIII-lea, cea mai frumoasă din acestea fiind cea dela Sf. Gheorghe din Iași, semnalată și reprodusă de mine.

PREȚUL: LEI 10.

a

b

Mănăstirea Meza. Sculpturi depe jilţul domnesc.

	Lei
CONST. I. CARADJA. Steagurile cucerite de Mihai Viteazul în lupta dela Guruslău din 3 August 1601	5.—
ALEX. LAPEDATU. In jurul asasinării lui Barbu Catargiu (Iunie 1862)	30.—
ANDREI RĂDULESCU. Cercetări privitoare la înfiinţarea Curţii de Casaţie în România	40.—
I. LUPAŞ. Corespondenţa lui Grigore Ghica, Domnul Moldovei, cu Felix von Schwarzenberg, ministru preşedinte al Austriei 1849—1850 . . .	25.—
G-ral R. ROSETTI. Inceputurile artei militare în cuprinsul României de azi	40.—
N. IORGA. Vicisitudinile celui dintâi student moldovean la Paris: Gh. Bogdan	30.—
TOMUL XV, (1934):	300.—
R. V. BOSSY. Agenţia diplomatică a României în Belgrad şi legăturile politice româno-sârbe sub Cuza-Vodă	50.—
P. PANAITESCU. Contribuţii la istoria lui Ştefan cel Mare	25.—
G-ral R. ROSETTI. Graniţele Moldovei pe vremea lui Ştefan cel Mare .	10.—
G-ral R. ROSETTI. Un document inedit asupra mişcării dela 3 August 1865	15.—
G-ral R. ROSETTI. Despre unele precizări recente ale locurilor bătăliilor dela Doljeşti, Vaslui şi Şcheia	5.—
AUREL V. SAVA. Vornicul de Vrancea	48.—
ALEX. LAPEDATU. Doi misionari scoţieni în Ţările Române acum o sută de ani	20.—
ALEX. LAPEDATU. Evreii în ţările noastre acum o sută de ani . . .	20.—
N. IORGA. Wilhelm de Kotzebue şi momentul de prefacere modernă a societăţii moldoveneşti	80.—
N. IORGA. Memoriile unui vechiu dascăl	15.—
G-ral R. ROSETTI. Problema militară românească alaltăieri-ieri-azi . .	12.—
TOMUL XVI, (1934—35):	240.—
IOAN C. FILITTI. Proprietarii solului în trecutul Principatelor Române	15.—
N. IORGA. Ştiri despre Axintie Uricariul	15.—
CONST. I. CARADJA. Despre ediţiile din 1488 ale Cronicei lui Johannes de Thurocz	15.—
G-ral R. ROSETTI. O mică întregire la istoria lui Ştefan cel Mare . .	10.—
I. NISTOR. Tratativele lui Mihai Viteazul cu Polonii	7.—
N. IORGA. Legături cu mănăstirile Meteorele din Tesalia. Cu o notiţă despre Nicolae-Vodă Petraşcu	15.—
N. IORGA. Testamentele domniţei Elina Cantacuzino	5.—
GEORGE FOTINO. G. Popovici: Un istoric uitat al vechiului Drept românesc	40.—
N. IORGA. Bucureştii de acum un veac, după romanul unui avocat (Ioan Em. Bujoreanu 1862)	15.—
N. IORGA. I. Scrisori de familie ale vechilor Brâncoveni. N. IORGA. II. Două arzuri ale ţării către Sultan în sec. XVIII	20.—
ZENOVIE PÂCLIŞANU. Un vechiu proces literar	25.—
N. IORGA. Practica domnească a unui ideolog: D. Cantemir	5.—
I. LUPAŞ. Impăratul Iosif II şi răscoala ţăranilor din Transilvania . .	50.—
N. IORGA. Trei generaţii în vieaţa publică românească după judecata lui J. A. Vaillant	5.—
TOMUL XVII, (1935—36):	240.—
N. IORGA. Două hrisoave domneşti pentru mănăstirea Mărgineni închinată Muntelui Sinai	30.—
N. IORGA. Trei rare documente fanariote	10.—
G-ral R. ROSETTI. Din corespondenţa inedită a Principelui Milan al Serbiei cu colonelul Gheorghe Catargi în timpul războiului din 1877—1878	35.—
ŞT. METEŞ. Din istoria Dreptului românesc din Transilvania	20.—
N. IORGA. Formularul fanariot	10.—
N. IORGA. Consideraţii istorice asupra documentelor prezentate de d-l Marcu Beza	5.—

FRANZ BABINGER. Robert Bargrave, un voyageur anglais dans les pays roumains du temps de Basile Lupu (1652) . . . . 35.—
N. IORGA. Comemorarea lui Lope de Vega . . . . 5.—
N. IORGA. Explicația monumentului dela Adam Clisi . . . . 5.—
AURELIAN SACERDOȚEANU. Două acte hațegane și unul vâlcean . 10.—
P. P. PANAITESCU. O istorie a Ardealului, tradusă de Miron Costin . 10.—
ALEXANDRU CIORĂNESCU. Petru Rareș și politica orientală a lui Carol Quintul . . . . 10.—
N. IORGA. Dovezi despre conștiința originei Românilor . . . . 5.—
H. DJ. SIRUNI. Mărturii armenești despre România. Extrase din Cronica Armenilor din Camenița . . . . 20.—
N. IORGA. Marele logofăt al bisericii constantinopolitane Hierax și însemnările sale pe un manuscript al Academiei Române . . . . . . 5.—
ANDREI RĂDULESCU. 24 Ianuarie 1862 . . . . 25.—

TOMUL XVIII, (1936): 290.—

ANDREI RĂDULESCU. Constituțiunea cehoslovacă . . . . 45.—
FRANZ BABINGER. Originea și sfârșitul lui Vasile Lupu . . . . . . 15.—
I. LUPAȘ. Voevodatul Transilvaniei în sec. XII și XIII . . . . 25.—
Dr. ALEKSA IVIC. Documente privitoare la mișcarea literară și culturală a Românilor din Ungaria în sec.: XVIII și XIX . . . . 25.—
N. IORGA. I. In jurul lui Mihai Viteazul; II. Originea lui Mihai-Viteazul după o cronică românească . . . . 25.—
MIRCEA DJUVARA. Criza dreptului public internațional . . . . 20.—
N. IORGA. O scrisoare importantă a lui Cezar Boliac . . . . 5.—
N. IORGA. Începuturile și motivele desnaționalizării în Săcuime . . . . 15.—
ALEX. LAPEDATU. Un episod revoluționar în luptele naționale ale românilor de peste munți acum o jumătate de veac . . . . 50.—
I. LUPAȘ. Leopold Ranke și Mihail Kogălniceanu . . . . 10.—
N. IORGA. Congresele de istorie dela Veneția și dela Roma . . . . . . 10.—
N. IORGA. Au fost Moldova și Țara-Românească provincii supuse Fanarioților ? . . . .
N. IORGA. Sculptura în lemn românească . . . . 10.—
N. IORGA. Neamul lui Petru Șchiopul și vechi documente de limbă mai nouă . . . . 10.—

TOMUL XIX, (1937):

G-ral RADU ROSETTI. Un uitat, Generalul Ion Em. Florescu . . . . 10.—